

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç) A Formu

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç) A Formu*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32257>

Özet

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç) A Formu, çocukların üst bilişsel becerilerini ölçmek amacıyla Türkçeye uyarlanmış bir ölçektir. Bu form, özellikle 6. ve 9. sınıflar arasındaki öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri hakkındaki bilgilerini ve bu süreçleri düzenleme yeteneklerini **değerlendirmek** için geliştirilmiştir. Ölçek, üst biliş yapışın ölçen 4 alt boyuttan ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 3'lü Likert tipi derecelendirme kullanır. Uyarlama çalışması, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik açısından yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğunu, özellikle de bu yaş grubunda üst bilişsel becerileri ölçebilen nadir araçlardan biri olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Üst Bilişsel Farkındalık, ÜBFÖ-Ç, Metabiliş, Bilişin Düzenlenmesi, Biliş Bilgisi, Çocuklar, Psikometrik Özellikler, Uyarlama.

Yazarlar

Sema Karakelle, S. Saraç

Amaç

Ölçeğin temel amacı, ortaokul ve lise başlangıç seviyesindeki (6. ila 9. sınıflar) öğrencilerin üst bilişsel becerilerini sistematik olarak değerlendirmektir. Bu ölçek, öğrencilerin öğrenme stratejilerini planlama, izleme ve değerlendirme yeteneklerini kapsayan **üst bilişsel farkındalık** düzeylerini belirlemeye yardımcı olur.

Uyarlama çalışmasının birincil hedefi, Türk kültürüne ve diline uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı sağlayarak, bu yaş aralığındaki öğrencilerin bilişsel süreçlerini inceleyen akademik çalışmalara katkıda bulunmaktır. Ölçeğin geliştirildiği dönemde yapılan kaynak araştırmada, bu yaş grubundaki üst bilişsel becerileri ölçmek için kullanılacak başka bir uygun araç bulunmadığı belirtilmiştir.

Yapı

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç), üst biliş (metacognition) yapışın ölçer. Üst biliş, bireyin kendi bilişsel süreçleri hakkındaki bilgisi ve bu süreçleri düzenleme yeteneği olarak tanımlanır. Ölçek, bu yapıyı genel olarak Biliş Bilgisi (Knowledge of Cognition) ve Bilişin Düzenlenmesi (Regulation of Cognition) olmak üzere iki ana bileşen altında incelemektedir.

Bu iki ana bileşen, ölçekte dört alt boyut aracılığıyla değerlendirilir: **Bilişin Düzenlenmesi - Denetleme**, Biliş Bilgisi - Görev, Bilişin Düzenlenmesi - İzleme ve Biliş Bilgisi - Kişisel

Farklılık. Bu boyutlar, öğrencilerin bir öğrenme görevi sırasında ne bildiklerini, görev stratejilerini nasıl planladıkları ve performansları nasıl izlediklerini kapsamaktadır.

Geçerlik

Ölçeğin geçerliğini incelemek amacıyla, bu yaş grubunda karşılaşılabilecek başka bir standart ölçme araçta bulunmadığından, alt-üst grup yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntem, ölçeğin üst bilişsel farklılık düzeyi yüksek olan bireyleri düşük olanlardan ayırt etme yeteneğini test etmeye odaklanmaktadır.

Analiz sürecinde, ölçekten alınan toplam puanların alt % 27'lik diliminde yer alan katılımcılar ile üst % 27'lik diliminde yer alan katılımcıların toplam puanları arasındaki fark, bağımsız örneklemeler **t test** yoluyla incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, alt ve üst dilimler arasında istatistiksel olarak **anlamlı bir fark** olduğu görülmüştür ($t_{393} = 46.11, p < .001$). Bu bulgu, ÜBFÖ-Ç A Formu'nun ölçtüğü yapıya ilişkin geçerliğine dair güçlü bir kanıt sunmaktadır, zira ölçek, üst ve alt düzeydeki bireyleri başarıyla bir şekilde ayırt edebilmektedir.

Güvenirlilik

ÜBFÖ-Ç'nin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hem zamana karşı tutarlılık hem de iç tutarlılık analizleri gerçekleştirilmiştir. Zamana karşı tutarlılık belirlemek için, yaklaşık üç hafta arayla test-tekrar test uygulaması yapılmıştır.

B formu için elde edilen test-tekrar test korelasyon değeri 0.72 ($N = 373, p < .01$) olarak rapor edilmiştir. İç tutarlılık katsayısı olarak hesaplanan **Cronbach alpha** değeri ise ilk test için 0.80 olarak bulunmuştur. Bu değerler, psikometrik standartlara göre kabul edilebilir düzeydedir ve ölçeğin zaman içinde tutarlı sonuçlar ürettiğini ve maddelerinin yapısal olarak uyumlu olduğunu göstermektedir.

Faktör Analizi

Uyarlanan ÜBFÖ-Ç A Formu, üst bilişsel farklılık temsil eden 4 alt boyut ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Bu dört boyut, üst bilişin temel teorik bileşenlerine (Biliş Bilgisi ve Bilişin Düzenlenmesi) dayanmaktadır.

Bilişin Düzenlenmesi - Denetleme: Öğrenme sürecinde dikkat ve kontrol mekanizmaları içerir (4 madde).

Biliş Bilgisi - Görev: Görevin niteliği ve gerektirdiği stratejiler hakkındaki bilgiye odaklanır (3 madde).

Bilişin Düzenlenmesi - İzleme: Öğrenme sürecinin ilerleyişini kontrol etme ve değerlendirme becerisini ölçer (3 madde).

Biliş Bilgisi - Kişisel Farkındalık: Bireyin kendi anlama düzeyini ve bilgi eksikliklerini bilmesini ifade eder (2 madde).

Bu faktör yapısı, ölçeğin üst bilişsel süreçlerin farklı yönlerini ayrı ayrı ele alabildiğini ve çok boyutlu bir değerlendirme sağladığını göstermektedir.

Araç

Test Type: Uyarlama (Adaptasyon)

Format: 12 maddelik, 4 alt boyutlu öz bildirim ölçeği.

Language Available: Türkçe

Population Group: Öğrenciler (Çocuklar)

Age Group: Ortaokul ve Lise Başlangıç Düzeyi (6. sınıftan 9. sınıfa kadar olan öğrenciler).

Population Details: 6. sınıftan 9. sınıfa kadar olan öğrenciler.

Test Methodology: 3'lü Likert tipi derecelendirme kullanılmaktadır. Seçenekler şu şekildedir: (1= her zaman - 3= hiçbir zaman). Ölçek maddelerinin ters kodlanma durumuna bağlı olarak, genellikle düşük puan yüksek üst bilişsel farkındalıkla ilişkilendirilir.

Anahtar Kelimeler

Psikoloji, Eğitim Psikolojisi, Öz Düzenleme, Öğrenme Becerileri, T-Testi, İç Tutarlılık, Cronbach Alfa.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilgi mevcut değil.

Affiliation Email addresses: semakarakelle@gmail.com

Correspondence Address: Bilgi mevcut değil.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Test Yılı: 2007 (Uyarlama çalışması yayın yılı).

İzinler ve Ücret: Ölçeğin kullanım izinleri ve ücret bilgisi hakkında kaynakta detay verilmemiştir. Kullanım için sorumlu yazar Sema Karakelle ile iletişime geçilmesi önerilir.

İletişim E-postası: semakarakelle@gmail.com

Ölçeğin orijinal makalesine ait bağlantı: turkpsikolojiyazilari.com

Ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: ust-bilissel-farkindalik-olcegi-ubfo-c-a-formu-toad.pdf

Kaynaklar

Karakelle, S. ve Saraç, S. (2007). Çocuklar için Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç) A ve B formları: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 87-103.

Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği (ÜBFÖ-Ç) A Formu Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmuş olup, hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

4 boyut ve 12 madde

Biliğin Düzenlenmesi - Denetleme (4 m): Önemli bilgileri çok dikkatli dinlerim.

Biliş Bilgisi - Görev (3 madde): İhtiyacım olduğunda kendi kendime öğrenebilirim.

Biliğin Düzenlenmesi - İzleme (3 m): Çalışmaya başlamadan önce ne öğrenmem gerektiğini düşünürüm.

Biliş Bilgisi - Kişisel Farkındalık (2 m): Bir şeyi anlayıp anlamadığımı bilirim.